

ČELIK Tatjana i Franc REBEUŠEK, Atlas ugroženih vrst dnevnih metuljev Slovenije. Slovensko entomološko društvo Štefana Michielija, Ljubljana, 1996, Grafos, 100 str. + 4 table s 24 slike u boji.

Vrlo vrijedna i korisna knjiga o 25 vrsta danjih leptira Slovenije kojima se brojnost smanjuje i kao ugroženima prijeti izumiranje. Izdavanje je knjige pomoglo, osim četvero poznatih imena, 29 mlađih članova društva, većinom amatera, uglavnom sa vlastitim kolekcijama. Svaki je sudionik dobio predloške u kojima je trebao odgovoriti na tridesetak pitanja počevši, od osnovne sistematske determinacije vrste do svih zemljopisnih detalja lokaliteta, te vremena, brojnosti i raznih drugih ekoloških pojedinosti.

Izbor 25 ugroženih vrsta izvršen je najprije iz "Crvenog popisa ugroženih vrsta Slovenije" od J. Carneluttija, objavljenog 1992. god., zatim je uspoređen i reduciran prema "Svjetskom crvenom popisu" (1984 IUCN Red list of threatened Animals) uz dodatak 4 vrste iz Slovenije, te još dva popisa Evropskih koncila iz 1992. godine, iz čega se vidi da je izbor vrsta učinjen veoma savjesno, i to između 186 do sada poznatih vrsta danjih leptira iz Slovenije. Zanimljivo je usput istaknuti, da je isti broj, ali sa 20 drugih vrsta ustanovljen i za Hrvatsku, a također za Bosnu i Hercegovinu, iako su faune tih zemalja različite.

Na temelju tih mnogobrojnih izvora podataka sastavljeno je 25 zemljopisnih UTM-kartica kao glavni sadržaj knjige na 50 stranica. Osim kartice koja je uvijek na desnoj stranici, na lijevoj se stranici nalazi 6 najvažnijih pojedinosti za dotičnu vrstu: 1) tip zoogeografske raspodjele; 2) opća zemljopisna raširenost; 3) ekologija vrste; 4) stupanj ugroženosti; 5) uzroci ugroženosti i 6) prirodne zaštitne mjere. Na taj je način opisana "biologija" vrste tako iscrpno da može poslužiti kao uzor. Recenzent je iznenađen izvrsnim poznavanjem životnih pojava ugroženih vrsta leptira Slovenije koja se poklapaju sa autoru poznatim vrstama Hrvatske. U naslovu vrste leptira autori se povode za anglo-amerikancima navodeći ime vrste najprije na slovenskom jeziku. U tekstu ispod kartice navode se pojedinosti o rijetkosti vrste za neka najpoznatija nalazišta, kao i razlozi zbog kojih najčešće dolazi do izumiranja vrsta na mnogim lokalitetima. Najčešće je to promjena namjene zemljišta, većinom seljačkih gospodarstava, te osobito isušivanje močvarnih predjela. Recenzent se dobro sjeća vlažnih livada na obali Savinje istočno od Celja gdje je bilo obilno naselje *Maculinea nausithous*, ali nakon isušivanja i pretvaranja u tenisko igralište vrsta je tu sasvim nestala.

Kartice pokazuju opadanje učestalosti pojedinih vrsta u zadnjih 75 godina unutar četiri razdoblja: do 1920., između 1921. do 1950., od 1951. do 1990. i od 1991. do 1995. god. Ako podatke o prisutnosti vrste iz posljednjeg razdoblja od 1991. - 1995. označimo napadnom žutom ili ružičastom bojom tada se odmah uočavaju mjesta s još postojećom vrstom i ona druga na kojima je vrsta već iščezla. Tako se može lako ustanoviti omjer učestalosti za svaku vrstu između obojenih i neobojenih krugova u kvadratima, ako se prebroje odnosi znakovi, što nije učinjeno u knjizi. Nestanak je dakako, različit za pojedine vrste. Tako npr. za *Palaeochrysopterus hippothoe* omjer je $36 : 114 = 1 : 3,16$, odnosno skraćeno $1 : 3$, tj. učestalost vrste je smanjena na jednu trećinu (1/3). Za *Meleageria daphnis* je omjer $11 : 44 = 1/4$, za *Maculinea teleius* $20 : 42 = 1 : 2,04$, tj. na 1/2, za *Scolitantides orion* $8 : 46 = 1 : 5,75$ = samo na 1/6, itd. Jedino od posve lokalne i rijetke vrste *Clossiana thore* iz Julijskih Alpa nije otkriven niti jedan primjerak ($1 : 0$), što ne znači da ne bi još mogla biti nađena.

Izračunavanje omjera učestalosti nestanka za svih 25 vrsta daje statistički binom:

1/0	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5	1/6	1/12
1	1	6	9	3	2	2	1

sa najčešćom vrijednošću omjera 1/3. Autori vjerojatno nisu na taj način birali svojih 25 vrsta danjih leptira Slovenije. Omjer 1/12 za *Melitaea trivialis* nije prirodan, kako sami autori ističu, nego je nastao radi čestog zamjenjivanja te vrste s njoj vrlo sličnom *M. didyma* koja ne spada među ugrožene vrste, čime se učestalost *M. trivialis* smanjuje.

Tablicama su na kraju dodane slike leptira 24 vrste (u boji) poznatog švicarskog lepidopterologa Davida JUTZELERA koji je besplatno ustupio svoje dijapozitive, što svakako ne bi učinio ako knjigu ne bi smatrao vrijednom. Jasan i iscrpan Summary napisala je Lidija BEDENIČAR koji pomaže i za tumačenje nekih slovenskih riječi.

Radi lakšeg zoogeografskog razumijevanja, na 25. strani objavljena je Carneluttijeva zoogeografska karta Slovenije iz 1981. godine, koja djelomično faunistički prejudicira i najzapadnije dijelove Hrvatske kao nastavak subpanonske, kraške i primorske regije.

Jedina omaška primijećena je na karticama. Tumač znakova: mjerilo 0 - 30 km nije u skladu s

veličinom kvadrata UTM mreže, što na prvi pogled malo zbunjuje. Jedini prigovor uvezu: Tekar kada je recenzent tupim nožem odlijepio naslovnicu od slijedeće prazne stranice, mogla je knjiga ostati otvorena da se odmah ponovno ne sklopi.

Sve u svemu, jedno dobro i korisno djelo, ne samo za Sloveniju.

Z. Lorković, Zagreb

Patrice J. A. LERAUT, 1997. Liste systématique et synonymique des Lépidoptères de France, Belgique et Corse, (deuxième édition), Suppl. à Alexanor, Paris.

D'après la "Contribution lépidoptérologique française à la C. I. E. XV", Alexanor 16(5): 278-280 de P. WILLIEN, *Erebia tyndarus* Esper, 1751 et *E. calcarius* Lorkovic, 1953, ne se trouvent pas en France, mais une revision des dates de P. GIBEAUX (Ent. gall., 1984, 1(2)) serait nécessaire, car il semble qu'il ne sont pas entièrement excluent les dates que *E. tyndarus* pourrait exister au col d'Izoard. Il semblerait que son *calcarius* français appartient en effet à l'espèce *tyndarus*. Pour cela il faudrait examiner les trois segments premiers de l'abdomen mâle et femelle de *E. calcarius* typique de Sloveenie qui n'ont pas été examinés (connus) jusqu'à maintenant. Aussi, il faudrait examiner le premier trois segments de l'abdomen ♂ et ♀ de *E. tyndarus* de Suisse ou bien de l'Autriche qui, jusqu'à maintenant, n'ont pas été connus dans un nombre suffisant des exemplaires. Il faudrait ensuite examiner les organes génitaux ♂ et ♀ des abdomens susmentionnés.

Z. Lorković, Zagreb